

Lőrincz Julianna

Nyelvészeti kutatások a komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén

2004-ben alakult meg Szlovákiában a Selye János Egyetem, amelynek feladata magyar pedagógusok (óvópedagógusok, tanítók, általános és középiskolai tanárok), hittanárok, valamint gazdasági és informatikai szakemberek képzése. A Selye János Egyetem Tanárképző Karán kiemelten fontos szerepe van a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéknek. A tanszék tanárainak oktató-, valamint kutatómunkája szorosan kapcsolódik a 2009-ben akkreditált *Magyar nyelv és irodalom* PhD-program munkájához, amelyben szintén fontos oktatási, témavezetői feladatokat látnak el.

A tanszék nyelvész munkatársai kutatómunkájuk összehangolására, valamint aktuális és jövőbeni közös feladatok elvégzésére 2010. április 23-án megalakították a Variológiai kutatócsoportot. A csoport tagjainak tudományos munkáját nemcsak a Selye János Egyetemen, hanem más intézményekben is ismerik.

A *Variológiai kutatócsoport* hat taggal jött létre, közöttük két külső munkatárssal:

Dr. habil. Lőrincz Julianna a kutatócsoport vezetője, egyetemi docens, SJE TKK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Komárom – Eszterházy Károly Főiskola BTFK Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Eger

Dr. Misad Katalin egyetemi docens, PhD – Comenius Egyetem BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Pozsony

Dr. Simon Szabolcs egyetemi adjunktus, PhD – SJE TKK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Komárom

Dr. Tóth Etelka egyetemi docens, PhD – ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest

Dr. Török Tamás egyetemi adjunktus – SJE TKK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Komárom

Dr. Vörös Ottó, nyugalmazott egyetemi docens, CsC – SJE TKK – Komárom és Nyugat-magyarországi Egyetem, Szombathely

A kutatócsoport tagjai a *Nyelvi variabilitás/variativitás* című szekcióban tartottak előadásokat a 2010. szeptember 6–7-én, a Selye János Egyetemen második alkalommal megrendezett *Társadalmi jelenségek és változások* témájú nemzetközi tudományos konferencián. A nyelvi variabilitás kérdéseivel foglalkozó szekció munkájának célja a témakör elméleti megközelítése, elsősorban nyelvközi, kétnyelvűségi vonatkozásban, a nyelvi rendszer különféle szintjein, illetve a nyelvhasználat különféle színterein, például az anyanyelvoktatásban. Az előadásokról röviden elhangzásuk sorrendjében szölok.

Lőrincz Julianna *A nyelvi variativitás terminológiai kérdései. Alakváltozatok, paronimák, szinonimák* című előadásában a nyelvi variativitás legfontosabb elméleti kérdéseit vázolta fel. Ezt követően a lexikológiai jelentésviszonyok közül azokról szölt, amelyek a nyelvi variánsokkal hasonlóságai vagy különbségeik alapján kapcsolatba hozhatók. A szóalakvariánsok mellett a szinonimitás és a paronímia azok a legfontosabb aszimmetrikus nyelvi jelenségek, amelyekre a pedagógusnak a nyelvhasználatban, így az anyanyelv- és az idegennyelv-oktatásban is fel kell hívnia a tanulók figyelmét, hiszen ezeket a nyelvi jelenségeket a nyelvhasználók gyakran összekeverik egymással.

Török Tamás *Településnevek az Alsó-Ipoly mentén* című előadásában 13 Alsó-Ipoly menti település nevének a vizsgálatával foglalkozott. A településnevek lexikális-morfológiai elemzésekor egy- és kételemű

helységneveket vizsgálva mutatta be a variáns elemek előfordulását, funkcióját a tulajdonnevekben. Kutatómunkájának eredményeit gazdag példaanyagából vett adatokkal illusztrálta.

Misad Katalin *Terminusváltatok a szlovákiai magyar tannyelvű oktatási intézményekben használt kétnyelvű (szlovák–magyar) tansegédletekben* című előadásában azokat a problémákat vázolta fel, amelyek a határon túli magyar szaktankönyvek terminológiájában megjelennek. Az előadás aktualitását az is mutatja, hogy a szlovákiai magyar tannyelvű oktatási intézmények tanulóit – saját maguk és pedagógusaik állítása szerint – a magyarországi tanulmányi versenyeken, illetve magyarországi továbbtanulásuk során gyakran éri az a vád, hogy nem ismerik a magyar szaknyelvi regisztereket. Ez az oka annak is, hogy sokszor nem értik meg a versenyfeladatok instrukcióit, ezért gyakran hátrányba kerülnek a magyarországi versenyzőkkel szemben.

Tóth Etelka *Ingadozások a birtokos paradigmában* című előadásának középpontjában az egyes szám 3. személyű -a, -e birtokos személyjelek mint invariánsok mellett meglévő -ja, -je variánsokat tartalmazó paradigmatisztikus alakoknak a *Helyesírási szótárban* elfoglalt helyéről, valamint az ezekkel a morféimakkal ellátott szóalakok funkciójáról szolt. Az előadás témaválasztása különösen aktuális, hiszen jelenleg is folynak a munkálatok a *Magyar helyesírás szabályainak* módosítására, a 12. kiadás előkészítésére, amelyben Tóth Etelka is tevékenyen részt vesz.

Simon Szabolcs *Az akció lexéma jelentésszerkezete az írott sajtóban* című előadásában az *akció* főnév, illetőleg ragos és jeles alakjainak előfordulásait vizsgálta az írott sajtóban. Az előadó azokra a kérdésekre kereste a választ, hogy milyen komponensekből áll a lexéma jelentésszerkezete, valamint hogy tapasztalható-e eltérés a szlovákiai magyar és a magyarországi sajtótermékek szövegeiben előforduló *lexéma* szó kontextuális jelentéseiben, illetve jelentésszerkezetében.

Vörös Ottó Gyöngyösi István *Palinódiájának „javított” kiadásáról* című előadásában a Körmendi kódexben talált kéziratot Gyöngyösi-szöveget az általa elkészített betűhív átirat és a korábbi szövegváltozatok egybevetésével vizsgálta. Vörös Ottó az elmúlt 15 évben három alkalommal különböző szempontok szerint elemezte a Gyöngyösi-szövegváltozatokat. Mostani előadásában a szövegvariánsokban található néhány szó- és kifejezésváltozat esztétikai-stilisztikai szempontú vizsgálatát végezte el.

Kurtán Zsuzsanna, a Selye János Egyetem Modern Filológiai Tanszékének, valamint a Pannon Egyetem Angol Tanszékének docense *A hozzáadó kétnyelvűség nyelvpedagógiai vonatkozásai* című előadásával mint a kutatócsoport külső tagja vett részt a konferencián.

A szekció munkájának befejezése után tartott megbeszélésen a kutatócsoport tagjai megállapodtak abban, hogy konkrét kutatási irányt határoznak meg a nyelvi variativitás témakörén belül. Első kutatási feladatként tankönyvelemzéssel foglalkoznak. Erre a témára a következő megfontolások alapján esett a választásuk:

- Olyan terület kiválasztását tartották fontosnak, amelynek kutatása társadalmilag is hasznos, és közvetlen hatással van az oktatási gyakorlatra.
- Az új szlovák közoktatási törvénynek megfelelő tankönyvcserével kapcsolatban a szlovákiai magyar tankönyvírás színvonalának emelése elsőrendű érdek. Az új tankönyvek elkészítése elsősorban a szlovákiai magyar tankönyvírók feladata. A szlovákiai magyar pedagógustársadalomnak szóló szakmai anyagok elkészítése alapvető feltétele a tankönyvírás elméleti megalapozásának.
- A kutatócsoport tagjainak érdeklődési köre, tapasztalatai is meghatározóak a kutatási téma kiválasztásában. Tekintettel a kutatói állományra és a kutatócsoport lehetőségeire, a kutatás jelenlegi szakaszában a következő kutatási irányok körvonalazódtak:

Lőrincz Julianna: A szlovákiai magyar tankönyvek szakmaisága, nyelve, stílusa

Tóth Etelka: Szlovákiai magyar digitális tankönyvkorpusz

Simon Szabolcs és Török Tamás: A tankönyvek didaktikai vonatkozásai

Misad Katalin: Szakterminológia a szlovákiai magyar tankönyvekben

Vörös Ottó: A szlovákiai magyar tankönyvek nyelvtervezési/nyelvpolitikai vonatkozásai a tankönyvekben és az oktatási segédanyagokban

- A kutatócsoport magját képező kutatóknak a Selye János Egyetem Tanárképző Karán mint klasszikus tanárképző karon természetesen lehetőségük adódik arra, hogy a tehetséges tanár szakos hallgatókkal, valamint a doktori iskola hallgatóival együttműködjenek, bevonják őket a kutatómunkába.
- A közoktatásbeli tananyagtartalom digitalizációja várható. A kutatócsoport a kutatás céljára saját tankönyvi elektronikus korpuszt kíván létrehozni. A korpusz kialakítása kedvezően befolyásolhatná az elektronikus tananyagok létrehozásának a folyamatát.

A megkezdett munkáról, a további elképzelésekről, a munka folytatásának lehetőségeiről 2010. november 25-én a Selye János Egyetem Tanárképző Karának tanácsstermében *A tankönyvkutatás módszerei, feladatai* címmel rendezett nemzetközi munkakonferencián hangzottak el előadások.

A konferencián a kutatócsoport tagjain kívül a Selye János Egyetem Modern Filológiai Tanszéke, az egri Eszterházy Károly Főiskola, a Nemzeti Tankönyvkiadó, valamint a szlovák Pedagógiai Intézet munkatársai vettek részt. Sorrendben a következő előadások hangzottak el:

- Eöry Vilma (Eszterházy Károly Főiskola): *A tankönyvelemzés módszertani kérdései*
- Lőrincz Julianna (Selye János Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola): *Variológia és tankönyvkutatás*
- Simon Szabolcs (Selye János Egyetem): *A tankönyvek és egyéb iskolai dokumentumok elemzésével kapcsolatos szlovákiai magyar/szlovák szakirodalom*
- Misad Katalin (Comenius Egyetem, Pozsony): *Terminológiai problémák a szlovákiai magyar tankönyvekben és oktatási segédletekben*
- Vörös Ottó (Nyugat-magyarországi Egyetem, Selye János Egyetem): *A tankönyvek helynévhasználatának nyelvpolitikai vonatkozásai*
- Kurtán Zsuzsanna (Selye János Egyetem, Pannon Egyetem): *Angol nyelvű tankönyvek elemzésének tapasztalatai*
- Ledneczky Gyöngyi (Pedagógiai Intézet, Pozsony): *Olvasókönyvek összehasonlító elemzése az alapiskola alsó tagozatában*
- Tóth Etelka (ELTE): *Korpuszpépítés tankönyvkutatói célokra. Pályázási lehetőségek*
- Takács Edit (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest): *A tankönyvkiadás helyzete Magyarországon*

A konferenciát követő munkavacsorán szakmai vitára került sor. A kötetlen szakmai beszélgetés keretében kiváló alkalom kínálkozott a nemrég alakult komáromi és egri székhelyű tankönyvi kutatócsoportok, valamint a magyarországi és szlovákiai magyar kutatók közötti jövőbeni együttműködési lehetőség megteremtésére is.

Lőrincz, Julianna: Linguistic research at the Department of Hungarian Language and Linguistics, Faculty of Teacher Training, Selye János University, Komárom, Slovakia

Az írás szerzőjéről

Lőrincz Julianna

Selye János Egyetem, Komárom, Szlovákia; Eszterházy Károly Főiskola, Eger, Magyarország

jel2ster[kukac]gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1748-7033>